

de Zelfzwichter

Nummer 2021-01

**De Malle Molenmeiden van
Hollands Welvaart**

pagina 3 →

Henk Berends en De Eendracht

pagina 7 →

Molenaar in coronatijd

pagina 11 →

Molens in kinderboeken

pagina 19 →

Inhoud

- 3 [De 'Malle Molenmeiden' van Hollands Welvaart](#) →
- 7 [De Eendracht: multimediaal in beeld!](#) →
- 11 [Molenaar in coronatijd](#) →
- 14 [Ander molennieuws](#) →
- 15 [Molenonderhoud](#) →
- 19 [Mooie molenvondsten in het KinderBoekenHuis](#) →
- 23 [Uit de Groninger molenwereld](#) →
 - Gilde van Vrijwillige Molenaars, afdeling Groningen
 - Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

Het Groninger Molenarchief is ondergebracht bij Erfgoedpartners
Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen (050) 313 00 52

Op de website www.groningermolens.nl vindt u een overzicht van
bestaande en verdwenen molens, met een algemeen verhaal per molen
en afbeeldingen en archiefstukken.

Zelfzwichter

Een wiksysteem met kleppen die automatisch openen en sluiten
afhankelijk van de wisselende windkracht. Eén van de verbeteringen ten
opzichte van de oudhollandse zeilwieken.

COLOFON de Zelfzwichter

Jaargang 25, nummer 1, mei 2021
ISSN 1877-7732
Losse nummers: € 4,- plus porto

De Zelfzwichter verschijnt in 2021 in de
maanden mei, september en december.
Donateurs van de Stichting Het
Groninger Molenhuis ontvangen het
blad automatisch.

DONATIES

Minimaal 20 euro per jaar

Het Groninger Molenhuis

Lopende Diep 8, 9712 NW Groningen
(050) 313 00 52
www.erfgoedpartners.nl
Rekeningnummer: NL32 TRIO 0784
8534 28

REDACTIE

Roeli Broekhuis, Ids van der Honing,
Jan Kugel, Bert Steenhuizen,
Margreet Versteeg
eindredacteur: Thea Pol
pol@erfgoedpartners.nl

Aan dit nummer werkten mee:

Herman Bink, Albert Buursma,
Johan van Dijk, Anja Sinnige

De redactie behoudt zich het recht voor
ingezonden artikelen in te korten en/of
aan te passen. Overname van artikelen
is eerst na overleg met de uitgever
toegestaan. Artikelen kunnen worden
aangeboden maar zullen alleen
geplaatst worden na beraad door de
redactie.

Vormgevingsconcep en lay-out:
Gerard de Vries
Drukwerk: Scholma Print & Media
Sluitingsdatum: 28 juli 2021
kopij 2021/2

De 'Malle Molenmeiden' van Hollands Welvaart: "Ontmoeting staat centraal"

Tekst: Albert Buursma / Beeld: Anjo de Haan

Dinsdag 30 maart 2021: een mooie voorjaarsdag, ideaal voor een fietstocht Groningen-Mensingeweer voor een interview met Miranda Narold van de 'Malle Molenmeiden' van Molenstichting Hollands Welvaart in Mensingeweer. Bij aankomst staat het terras deels buiten in 'coronaproof'-opstelling. Je ontkomt er niet aan. Ter verwelkoming en voor de fotoshoot zijn twee andere bestuursleden aanwezig: Jolanda Bos en Gerda Bosscher.

Het bestuur bestaat sinds de oprichting alleen uit dames. De mannen doen mee als 'k(l)usteam' al met al ruim 25 vrijwilligers, inbegrepen zes molenaars, onder wie David en Johan die deze middag de molen laten draaien en ondertussen bezig zijn met de voorjaars schoonmaak.

Miranda heeft een molenaarsopleiding gedaan, speciaal voor De David, de kleine houtzaagmolen in Openluchtmuseum Het Hoogeland in Warffum, de enige resterende met een houten lintzaagconstructie.

Theeschenkerij

Hoe is het allemaal ontstaan? Miranda:

"Het is begonnen met een stel vrouwen. We wilden in Mensingeweer graag een koffie- en theeschenkerij.

Eerst hadden we een oude garage op het oog. Toen op een gegeven moment gemeente De Marne aan DBM (Dorpsbelangen Mensingeweer) vroeg of er dorpsbewoners met een idee voor de molen waren, zijn we de theeschenkerij begonnen. We zitten nu in het vijftiende seizoen en daaraan ging vijf jaar voorbereiding vooraf. Eerst was het van belang de mening van dorpsgenoten en van instanties, zoals Monumentenzorg en Heemschut, te peilen. Daarna volgden subsidieaanvragen; we kregen onder andere Europees Leader-geld.

Bij de openingstijden kozen we zon- en feestdagen omdat korenmolen De Lelie in het nabijgelegen dorp Eenrum zaterdags open is. De molen was al vroeg een trouwlocatie. Dat was gemakkelijk te regelen, omdat de molen nog gemeente-eigendom was."

Inrichting

Er moest heel wat gebeuren, want er was niks: waterleiding noch riolering. Miranda: "We wilden de molen zo inrichten dat de onderdelen zichtbaar

bleven en met passende vormen. Zo is de toilet-ruimte rond. Alles is demontabel, want het is een Rijksmonument.

We wilden ook iets vertellen. Daarom hebben we de cursus Molengids gevolgd. We werden helemaal 'molengek'. Zo verzamelen we kunstwerken

met molens erop en verder van alles wat met molens te maken heeft, zoals de geschiedenis. We hebben een

replica van een Romeinse molensteen en van een handmolen, de 'kweern'.

Toen we ontdekten dat er een molen op de Antillen was gebouwd, bezochten we die. Het was inmiddels een nachtclub geworden, haha.

We laten de werking van de molen en het malen van graan zien met een opengewerkt molenmodel. In de molen hangen overal naamkaartjes bij verschillende

onderdelen. Bob Poppen heeft minstens tweeduizend benamingen verzameld, die hebben we hier niet allemaal, hoor!

Op de zolder kunnen exposities worden gehouden. Daarvoor worden kunstenaars uit de streek benaderd. We begonnen in Mensingeweer, daarna gingen we 'breder'. Later hadden we ook buitenlandse kunstenaars, zoals een Tsjech die hier een tijdlang verbleef."

Bezoekers

Over de vele molenbezoekers vertelt Miranda: "Dat zijn vooral wandelaars, fietsers en vaarrecreanten, naast molenliefhebbers. We zitten in de eerste of laatste etappe van het Pieterpad. Wandelaars kunnen zo vanaf de stelling mooi de route overzien. Er komen vele nationaliteiten: Duitsers, Spanjaarden en Engelsen, maar ook Tsjechen en Japanners. We leren nu gebarentaal." (Miranda demonstreert de gebaren voor 'warme chocolademelk met slagroom' en cappuccino).

Samen met een molenaar is een digitale luistertocht ontwikkeld, die buiten begint en verder door de hele molen gaat. Moleninformatie in het Engels en Spaans, gemaakt door vrijwilligers, komt ook op de website, evenals een 360-gradenfilm van alle verdiepingen, gemaakt door een fotografe die voor Google werkt.

Deelname aan evenementen

Het team van Hollands Welvaart doet mee aan veel evenementen. Miranda somt op: "Bijvoorbeeld 'Hogeland op de kaart' en 'Pronkjewailpad'. Voor wandelaars is jouw 'pronkjewail' een lokkertje. Je hoopt dat ze nog eens terugkomen. Wanneer ze graan malen met de kweern, een handmolen, krijgen ze een 'pronkjewailtje': een boekenlegger of een molenchocolaatje.

Verder is de molen eenmaal in de vier jaar verzorgings- en stempelpost bij de 'Noorder-rondtocht'. 'Tocht om de Noord' had eens het thema 'zintuigen'. Van het Hoogholtje over de vaart hadden we een 'zintuig-tunnel' gemaakt met geluiden en lichtflitsen. Met slierten aan het tunneldak, 'gel-dingen' op brugleuningen en oneffenheden op het brugdek. In de molen stonden 'voeldozen' met graanproducten. Er is een locatie voor 'Geocaching' waarvan ik de precieze plek maar niet zal verklappen. We nemen deel aan Nationale en Groninger Molendagen, 'Dag van de Wind' en Open Monumentendag. We zijn opgenomen in het Wad- en wierdenpad en zijn ANWB bandenplak- en oplaadpunt voor e-bikes."

Eigen activiteiten

Miranda: "Tweemaal per jaar hebben we spectaculaire, ludieke openingsacts en livemuziek, zoals het jaarlijks muziekfestival 'Mens-swing-es-weer'. De muziek moet swingend zijn, de bandjes liefst uit de omgeving. Eerst waren er met het Dorpshuis en 'Laif en Nuver' drie locaties, waarbij groepen wisselden van plek. Na de verhuizing van 'Laif en Nuver' werd het één locatie: naast de kerk. We hadden een thema 'Dichter bij de molen', met speciaal gemaakte gedichten, of een wedstrijd 'maak je mooiste molen'. En een molenopera waaraan vijftig mensen meewerkten en kinderopera De Molenmuis. Die hadden we gezien bij de Deventer molen.

Hier hebben we die georganiseerd met de Eenru-mer fanfare.

Bij het thema 'Spoken en griezelen', maakten we met dorpsgenoten en muzikanten het stuk 'De meester van de zwarte molen' met verteller Erik van Dort, compleet met rooeffecten. Voor iedere akte moest het publiek in het donker naar een andere zolder. En van jubilea maken we ook een feestje."

Arrangementen

Daarnaast zijn er speciale arrangementen, zoals 'Appeldag' tijdens Monumentendag met de Enne Jansheerd te Maarhuizen. Miranda: "Mensen kunnen daar appels plukken, zelf appelsap maken of proeven. In de molen kunnen ze meel kopen met daarbij een appeltaartrecept, of direct proeven. We verzorgen groepslunches, verjaardagen en buffetten op afspraak.

We hebben een deeltje met bakker Peters in Leens, die grote speltkoeken bakt. Voor ons maakt hij 'halfjes'. Een ander deeltje is met een groothandel,

die chocolademolentjes bij een bestelling van ons op voorraad heeft.

En dan is er nog een arrangement met 'Marenland' in Winsum met daar kanoverhuur en hier koffie met gebak. In onze streekproductenkast verkopen we onder andere speltmeel van de Feerwerder molen Joeswert."

Nu en straks

Momenteel gelden nog beperkingen vanwege de coronapandemie. De 'Malle Molenmeiden' kijken uit naar de heropening van het terras. Miranda: "Dan zie je weer blije gezichten. Wandelen is nu een echte hype, pauzeren met lekkere koffie geeft nog blijere gezichten." Nu is de molen open voor 'coffee to go'. Dat ging niet zomaar: "Het toilet is te dicht bij uitgiftepost. We hebben nu een andere opstelling met spatschermen. Ook in coronatijd probeer je mensen te enthousiasmeren. We geven een flyer en hopen op een weerzien in beter tijden."

"De komende maanden gaan we verder met de digitalisering", vertelt Miranda, "met subsidie van het Prins Bernhard Cultuurfonds gaan we ondermeer een digitaal keuzeschermbord in de molen ontwikkelen met het 360-gradenfilmpje, molen-spelletjes voor kinderen en meertalige informatie, inclusief gebarentaal. Buiten komt een informatie-paneel met QRcode via Het Groninger Landschap. We hopen dat deze zomer weer van alles kan. Eerst maar eens kijken of we kunnen opstarten zoals het was."

Inmiddels arriveren de mannen van het k(l)usteam voor hulp bij inrichting van de to go-uitgifte voor de Paasdagen. Miranda sluit af: "Het mooiste is dat het een ontmoetingsplek is met veel geïnteresseerde, gezellige mensen. Ontmoeting in een monument staat centraal. Dat is allemaal begonnen met koffie en thee in een molen. Een heel mooi stukje 'Hollands glorie'."

Meer informatie over Hollands Welvaart en de koffie- en theeschenkerij 'In de Malle Molen' via: www.molenmensingeweer.com. Via die website, of bij de molen, is ook het boek van Johan van Dijk, Hollands Welvaart (€ 10,-), verkrijgbaar.

Foto: collectie molen Hollands Welvaart

De Eendracht: multimediaal in beeld!

Tekst: Johan van Dijk / Beeld: Jelte Oosterhuis

Zeker in tijden dat door de coronapandemie bezoek aan molens eigenlijk niet mogelijk is, kunnen diverse vormen van multimedia toch bijdragen aan de aandacht voor molens. Poldermolen De Eendracht, net buiten Sebaldeburen in het Westerkwartier, is zo'n molen waar je op een bijzondere wijze sinds een aantal jaren informatie kunt krijgen, ook al zijn de deuren van de molen gesloten. De bevlogen vrijwillige molenaar Henk Berends vertelt er graag meer over.

Eendracht in de polder

Niet veel Groninger poldermolens hebben een 'eigen' naam. Veel zijn vernoemd naar de polder die ze bemalen, dat geldt echter niet voor de poldermolen van de Sebaldebuurster Molenpolder die al sinds jaar en dag bekend staat als De Eendracht. Door toedoen van predikant Nicolaus Westendorp werd de oorspronkelijke molen op deze plek in 1801 gebouwd. Na brand in 1887 werd de huidige molen op de fundamenten van de voorganger gebouwd. Lange tijd zorgde De Eendracht dat de polder op windkracht (en later met een hulpaandrijving op één van de twee vijzels, zie ook kader) droog werd gehouden. De Wet BWO (Wet Bescherming Waterstaatswerken in Oorlogstijd) heeft er voor gezorgd dat De Eendracht altijd in maalvaardige toestand onderhouden is

gebleven. Evenwel werd na het vertrek van de laatste beroepsmolenaar in 1970 de elektrisch aangedreven vijzel geautomatiseerd zodat de polder ook zonder al te veel toezicht kon worden bemalen. Een vijftal jaren van stilstand van de molen volgde.

Henk Berends

De stilstaande molen kwam in maart 1975 onder het beheer van Henk Berends. "Ik was net geslaagd voor vrijwillig molenaar en via Thijs de Jong van de toenmalige Vereniging Vrienden van de Groninger Molens kwam ik op De Eendracht terecht" vertelt de nog immer enthousiaste molenaar. De molenaarswoning was door de polder inmiddels verkocht, maar na het vertrek van de bewoners kon Berends niet heel veel later daar zijn intrek nemen en nog steeds

bewoont hij het huis naast de molen samen met zijn echtgenote. Stukje bij beetje werd de woning aangepast (het huis werd door de familie Berends in 1978 aangekocht en na brand in 1980 zelfs herbouwd) en daarbij heeft duurzame energie altijd een belangrijke rol gespeeld. De woning is nu min of meer zelfvoorzienend. "We hebben geen gas meer en wekken stroom op met zonnepanelen en onze kleine windturbine met een hoogte van 18 meter" laat Berends weten. De keerzijde van zo'n windturbine is wel dat die lawaai maakt. "Soms zet ik hem even uit als ik in de zon van de rust en stilte wil genieten" voegt hij lachend toe.

Molen en bezoek

De Eendracht ligt in een echt buitengebied en was in het verleden eigenlijk alleen maar te

bereiken door de molenaar en zijn gezin. "Vroeger liep er een zandpad naar de molen en moest je de laatste 200 meter door het grasland" legt Henk Berends uit over de vroegere situatie. En dan is er ook nog de kwestie van het recht van overpad omdat de toegang tot de molen via de percelen van diverse particulieren loopt. Een oplossing daarvoor kwam in 1999 met de aanleg van een beton- en schelpenpad langs de molen. Dit viel samen met het ontwikkelen van de nodige (toeristische) fietspaden door het Westerkwartier. De molen was in deze jaren eigendom van de Molenstichting Westerkwartier (tegenwoordig Stichting De Groninger Poldermolens) en werd verschillende malen gerestaureerd. De laatste 'grote beurt' die de molen kreeg was in 2006: de voormalige motorvijzel werd weer voorzien van windaandrijving. In 2012 volgde een hydraulisch systeem dat ook bij gebrek aan wind de vijzel kan doen malen. Berends kwam toen ook met het idee om webcams te plaatsen zodat de

hoger gelegen zolders ook voor publiek dat niet naar boven durft zichtbaar zijn.

Praatpaal

Het systeem waarbij webcams worden gebruikt om hoger gelegen zolders van een molen in beeld te brengen, is niet uniek. Onder andere de Widde Meuln in Ten Boer maakt ook gebruik van deze techniek. Het jongste middel van informatievoorziening bij de molen is in de molenwereld waarschijnlijk wel uniek: een voormalige gele praatpaal van de ANWB staat namelijk sinds 2017 naast de molen. "Bij het afschaffen van de praatpalen door de ANWB werden er eerst vijfhonderd exemplaren ter beschikking gesteld voor een klein bedrag" laat molenaar Berends weten. Hij viste echter net achter het net, maar bij de tweede ronde deed hij mee aan een prijsvraag en vroeg vervolgens subsidie aan bij de toenmalige gemeente Grootegast (sinds 2019 maakt Sebaldeburen deel uit van de gemeente

Poldermolens met twee vijzels

Verreweg de meeste poldermolens in Nederland zijn uitgerust met één vijzel of scheprad (of een modernere installatie) om water uit de polder naar de boezem te malen. De provincie Groningen kent echter enkele poldermolens die uitgerust zijn met twee vijzels, zodat bij harde wind meer water de polder uit kan worden gepompt. Naast De Eendracht zijn dat:

- De Goliath in de Eemshaven
- De Westerse Molen bij Nieuw-Scheemda
- De Dellen bij Nieuw-Scheemda
- De Krimstermolen bij Zuidwolde

Ook De Noordermolen bij Noordbroek heeft in het verleden twee vijzels gehad. De Biks bij Onnen is uitgerust met twee schroefpompen naar de plannen van molenmaker Dekker.

Modelmolen Westendorp

Naast De Eendracht en de windturbine is er nog een molentje bij Sebaldeburen te vinden: de kleine poldermolen Westendorp. Het is een werkende modelmolen met vijzel die echt water kan malen. De Eendracht diende als voorbeeld. In 2003 voltooide Henk

Berends het molentje. De naam verwijst naar degene die ooit aan de basis stond van het ontstaan van De Eendracht: dominee Nicolaus Westendorp.]

Westerkwartier). Het lukte de molenaar om zo'n karakteristieke paal bij de molen te krijgen. Daarmee werkte de unieke geluidsdrager nog niet. Gelukkig draait Henk Berends zijn hand niet om voor het plaatsen van een stukje techniek. De praatpaal is nu voorzien van een tweetal verhalen die door wandelaars of fietsers kunnen worden beluisterd: ééntje over de molen en ééntje over het prachtige landschap waarin de molen gelegen is. Zo kunnen ook bij afwezigheid van de molenaar bezoekers geïnformeerd worden. En zeker nu de molen vanwege de coronacrisis noodgedwongen niet toegankelijk is voor bezoek is dit een uit-

komst. Sinds de plaatsing vier jaar geleden zijn de verhaaltjes zo'n 1500 keer beluisterd. "Maar ik weet natuurlijk niet of de mensen het hele verhaal ook afluisteren" voegt Berends er met een kwinkslag aan toe. Hoe leuk en handig ook zo'n praatpaal, De Eendracht én het enthousiaste verhaal van vrijwillig molenaar Henk Berends zijn toch het leukst om in het echt te bewonderen. Het liefste met een stevige wind waarbij de poldermolen kan laten zien waarvoor die gebouwd is: water uit de Sebaldebuurster Molenpolder malen. Als alle maatregelen weer wat versoepeld zijn is dat ook zeker weer de bedoeling!

Molenaar in coronatijd

Tekst en beeld: Herman Bink / foto exterieur molen: Jelte Oosterhuis

Wat is er veranderd in het leven van de molenaar in deze bizarre tijd na de uitbraak van corona? Hoe kan hij zijn molen nog tonen en promoten als hij er geen bezoek meer mag ontvangen? Met die vragen ga ik op weg naar de molenaar van koren- en pelmolen De Leeuw in Zeerijp.

Bij mijn aankomst rond tweeën staat de molen trots te draaien. Er staat een stevig briesje. Voor de ingang zie ik twee mannen staan, ieder met een pet met klep op het hoofd, net als ik draag. Na een elleboogbegroeting in de lucht stellen ze zich voor. Tot mijn verrassing, ik had met één van hen afgesproken, blijken beiden molenaar te zijn hier op De Leeuw. Ik ontmoet niet alleen Jacques Korf, maar ook Ben Herbrink. Ik stel ze, lezer, kort even aan u voor.

De molenaars

Jacques Korf (1963) woont in Haren en gaat elke zaterdagmiddag naar Zeerijp om de molen in bedrijf te zetten voor eventuele bezoekers. Dat doet hij al vanaf 1992. Het ritje Haren - Zeerijp is een ritje van niks, vindt hij. Al van kindsaf aan is hij gefascineerd door alles wat je kunt beklimmen, onder andere kerktorens en molens. Eind jaren tachtig wordt het ernst, hij begint een opleiding tot molenaar. En vanaf eind 1992 tot heden is hij molenaar op De Leeuw in Zeerijp.

Ben Herbrink (1957) eveneens uit Haren draait op twee molens: op zaterdagmorgen in Thesinge op de Germania en op zaterdagmiddag op De Leeuw in Zeerijp. Zijn liefde voor de molen ontstond op latere leeftijd, zo rond het jaar 2000 nadat hij een keer meegegaan was voor een bezoekje op de molen in Zeerijp. Sinds 2013 is hij gediplomeerd molenaar.

Beide mannen zijn enthousiast over hun molenbezigheden. Ze beleven veel plezier aan de steeds wisselende weersomstandigheden, vinden het een uitdaging bezig te zijn met de natuurelementen, daarop te anticiperen, het steeds aanpassen van de zeilvoering bijvoorbeeld, kortom zegt Jacques "We zijn doeners, zijn graag lekker bezig met de handen." Hij denkt daarbij ook aan allerlei klussen als schilderen, teren, timmeren en dergelijke. "Het molengebeuren ademt de sfeer van oorspronkelijkheid", hoor ik zeggen.

Maar hoe zit het dan nu sinds de uitbraak van corona?

links Ben Herbrink, rechts Jacques Korf

"Eigenlijk gaan we gewoon door, nu alleen zonder publiek. Dat houdt in dat we elke zaterdagmiddag van 13:00 uur tot 17:00 uur de molen laten draaien als de wind goed is."

Informatie

Om belangstellenden tegemoet te komen, staat er bij de molen aan de Borgweg sinds half maart 2021 een paneel met informatie over de molen. Geplaatst door Het Groninger Landschap, de eigenaar van De Leeuw. Daarop staat een QR-code waarmee je

extra informatie kunt ophalen met je mobiele telefoon. Binnenkort kun je via die code waarschijnlijk ook een promotiefilmpje bekijken over de molen.

Terug naar het begin

Onder de noemer 'Boek een ontdekkingstocht' biedt het festival Terug naar het begin op 12 + 13 juni, 19 + 20 juni en 26 + 27 juni 2021 verschillende culturele dagreizen aan, waarmee een ontdekkingstocht door het historische wierdenlandschap van Groningen kan worden gemaakt. Zo geven de culturele ontdekkingstochten een nieuwe kijk op de omgeving van de gemeente Eemsdelta: voor de nieuwsgierige bezoeker, maar ook voor wie er al jaren woont. De molen is tijdens het festival een pauzeplek voor de bezoekers. Die kunnen de molen bezichtigen en genieten van een kop koffie of thee.

GPS

Behalve over de prachtige buitenkant van de molen, kan men informatie over de binnenkant van de molen krijgen via GPS. Bij diverse objecten (waaronder molens) zijn GPS-coördinaten. Door die coördinaten in te voeren kun je over deze objecten informatie binnenhalen en ze digitaal bezoeken.

Doordraaien

Ondanks de belemmerende omstandigheden door corona gaan de molenaars zoveel mogelijk gewoon door met hun werkzaamheden en promoten ze hun molen en het molengebeuren op aangepaste wijze.

De molen moet blijven draaien!

Ander molennieuws

Boekje Van molen Simson naar Waddenmolen 't Hoogeland in Uithuizermeeden

In november 2020 verscheen het boekje Van molen Simson naar Waddenmolen 't Hoogeland in Uithuizermeeden van B.D.Poppen in Uithuizen. Het boekje beschrijft het ontstaan en de geschiedenis van de pelmolen in Uithuizermeeden. Deze molen werd later uitgebreid met maalstenen zodat het een koren- en pelmolen werd. Nog weer later werd deze molen afgebroken en vervangen door een grote meelfabriek genaamd Waddenmolen 't Hoogeland. Het boekje is te verkrijgen bij de COOP in Uithuizermeeden aan het Johan van Veenplein. De kosten bedragen € 3,50 per stuk (exclusief verzendkosten).

Boek 'De Eolus 200 jaar bemaling van de Fransumerpolder'

In 1818 besloten enkele landbouwers in de omgeving van Aduard, Den Ham, Fransum en het Aduarderdiep dat een poldermolen nodig was voor bemaling van hun landerijen. Het duurde echter tot 1821 dat deze molen kon worden gebouwd. Dit jaar wordt het 200-jarig jubileum van poldermolen De Eolus in de Fransumerpolder gevierd met het uitbrengen van een boek.

Een aantal jaar geleden is molenaar en molenmaker Rob Hoving uit liefde voor de archieven ingedoken op zoek naar informatie over de historie van de molen, de molenaarswoning, de polder, de molenaars en de directe omgeving van de molen. Uiteindelijk is het plan ontstaan om een boek over de molen te schrijven. In samenwerking met de eigenaar, Stichting De Groninger Poldermolens, is dit boek vervaardigd ter gelegenheid van het 200-jarig jubileum van de molen.

Het boek 'De Eolus 200 jaar bemaling van de Fransumerpolder' bestaat uit 127 pagina's en is rijkelijk geïllustreerd. Het vertelt prachtige verhalen over molens, met in het bijzonder over De Eolus, de Fransumerpol-

der, de molenaarswoning en de molenaars.

Het molenaarsethpaar Dijk, nog steeds heel bekend in de Groninger molenwereld, heeft vijftig jaar lang in de molenaarswoning gewoond en de molen bediend. Daarom wordt ook uitgebreid aandacht besteed aan Bernard en Riek en hun molenactiviteiten.

Het boek is voor 15 euro (exclusief verzendkosten) te bestellen via: molendeeolus@outlook.com

Auteur: Rob Hoving

Titel: De Eolus, 200 jaar bemaling van de Fransumerpolder
ISBN 97 894 6402 7921

In het digitale septembernummer van de Zelfzwichter vindt u een boekbespreking.

Molenonderhoud

De voortgang van de restauratie van molen Aeolus in Adorp

door Ids van der Honing

De herfundering

Molen Aeolus in Adorp staat scheef. Het scheefstaan van zware gebouwen komt veel voor in gebieden met klei- en veenlagen in de ondergrond. Met kerken, kastelen en boerderijen behoorden molens tot de zwaardere gebouwen. Ook bij de bouw van molens werd aandacht besteed aan de fundering. Molens stonden volgens Anton Sipman op palen of 'op staal' (uitgraven tot een harde zandlaag en op een laag

balken beginnen met opmetse-len). Dit bood langdurige stevigheid tegen scheefzakken van een molen.

In Adorp is men vermoedelijk gewoon op de klei begonnen te metselen, onder iets breder dan de muren dik zijn.

In Adorp is dit misgegaan. Al direct bij de bouw zakte de molen scheef. De bouwer koos voor doormetselen en een aanpassing net onder het ondertafelement. Hier werden wigvormige stroomlagen in het metselwerk aangebracht zodat het ondertafelement horizontaal kwam te liggen. Er zit dus een knik tussen het scheefstaande

metselwerk van de onderbouw en de rechtopstaande houten molenromp. Deze knik is uitwendig zichtbaar. De twee onderste zolders, de meelzolder en de voormalige waaierijzolder liggen merkbaar hellend in de molen, de hogere zolders, de stellingzolder, de steenzolder, de luizolder en de kapzolder liggen horizontaal. De stelling loopt horizontaal om de molen. De scheefstand en de knik in de molen leveren geen bezwaren op voor het gaande werk mits aan een tweetal voorwaarden is voldaan. Het boventafelement moet horizontaal liggen om kruien van de kap in alle richtingen mogelijk te maken. Ten tweede moet de koningsspil verticaal staan. Deze hoofdas van de molen begint in het centrum van het boventafelement. Het verlengde hiervan zou in het midden van de grondvlak moeten uitkomen, bij de scheve Aeolus staat de spil excentrisch, maar wel vertikaal in de molen. Ook dit is geen probleem voor de werktuigen: de pel- en maalstenen zijn meegeschoven naar opzij.

De herfundering is één van de aspecten die bij de restauratie van de Aeolus aangepakt wordt. Palen slaan of op staal funderen is bij een bestaand bouwwerk niet mogelijk. Een betonnen ringfundering, steunend op palen rondom de molen is wel mogelijk. In de buitenmuur wordt rondom een inkassing uitgehakt. In de inkassing ondersteunt de betonring de

molen, de betonring wordt door de palen gedragen. De nieuwe fundering moet het verder scheefzakken van de molen voorkomen.

Zware gebouwen en instabiele ondergrond leiden makkelijk tot verzakkingen. In onze omgeving is de middeleeuwse kerktoeren van Bedum een bekend voorbeeld. Merkwaardig is dat molens bij minder goede fundering de neiging vertonen om tegen de heersende windrichting in scheef te zakken. Een verklaring voor scheefhellen in zuid-westelijke richting is de noodzaak om stilstaande molens altijd met de kop in de wind te zetten en dan belast het zwaarste deel van de bovenas en het gewicht van het gevlucht het zuid-westelijke deel van het fundament het meest!

Nieuw fundament voor molen Zeldenrust in Westerwijtwerd

Het Groninger Landschap heeft de versterking van koren- en pelmolen Zeldenrust in Westerwijtwerd afgerond. De molen zakte in 2012, na de zware aardbeving in Huizinge, door zijn fundament. De in 1845 gebouwde koren- en pelmolen Zeldenrust, sinds 2007 in bezit van Het Groninger Landschap, heeft een nieuwe fundering van gewapend beton gekregen. De molen moest hiervoor van het beschadigde fundament worden gevlizeld. Nu de versterking een feit is, wordt het groot onderhoud ter hand genomen. Dat wordt dit najaar afgerond. De molen wordt vervolgens weer opengesteld voor publiek. De molenaarswoning, sinds 2019

eigendom van Het Groninger Landschap, wordt ingericht als vakantiewoning.

Het volgende nieuws is ontvangen van Wieringa molenbouwadvies:

Onderhoud molens Stichting De Groninger Poldermolens

Koningslaagte te Zuidwolde

Bij de poldermolen Koningslaagte te Zuidwolde is de restauratie in het kader van de Groot onderhoud Restauratie Rijksmonumenten (GRRG) in uitvoering. Binnen de restauratie wordt het kruiwerk van de molen vervangen tezamen met het boventafelement. Ook worden er herstelwerkzaamheden aan het gaande werk uitgevoerd. Tijdens de restauratie worden er tevens onderhoudswerkzaamheden uitgevoerd waaronder onderhoud aan de kleppen van het zelfzwicht-systeem en herstelwerkzaamheden aan de stalen vijzel.

Langelandster te Garmerwolde

De restauratiewerkzaamheden in het kader van de GRRG zijn in uitvoering. De werkzaamheden hebben betrekking op het vervangen van de staartbalk tezamen met de lange en korte spruit. De oude lange spruit is reeds verwijderd en de nieuwe lange spruit is herplaatst. De kleppen van de zelfzwichting zijn tevens gedemonteerd in het kader van regulier onderhoud en worden hersteld en geschilderd.

Noordermolen te Noorddijk

De restauratiewerkzaamheden in het kader van de GRRG zijn in uitvoering. De werkzaamheden hebben betrekking op het vervangen van de houten vijzel, het onderhouden van het overige waterwerk van de molen. Bij de molen zullen kruispeilen gerealiseerd worden om het waterpeil bij de vijzel te verhogen. De houten vijzel is gereed in de werkplaats en zal wanneer mogelijk geplaatst worden.

De Palen te Westerwijtwerd

De beide roeden van De Palen zijn doorgehaald.

t Witte Lam te Zuidwolde

De beide roeden van de molen zijn doorgehaald.

De Meervogel te Hoeksmeer

Eén van de remkleppen in de busselneuzen van de molen is gerepareerd.

Olinger Koloniemolen te Laskwerd

Rondom de molen is een hekwerk aangebracht tezamen met een picknicktafel naast de molenbelt. Tevens is de bestrating in en om de molen opnieuw gelegd.

Hilmahuister te Visvliet

Het bestaande hekwerk rondom de molen is vervangen en de peulhouten onder het ondertalement zijn vervangen.

Westerhorner te Grijpskerk

De beide roeden van de molen zijn doorgehaald.

Zwakkenburger te Niezijl

Schilderwerk aan de staart, achterkeuvelens, kruihaspel, voorkeuvelens en het gevluucht.

Onderhoud molens gemeente Het Hogeland

Windlust te Zandweer

Eind 2020 is groot onderhoud uitgevoerd aan de stelling. De buitensluiting is vernieuwd en aangepast, de hoeken zijn nu uitgevoerd met een halfhoutse verbinding met oren. Er zijn stel-

ling(hoek)liggers, stellingschoren en schrankschoren vervangen evenals de regenkraag.

De stellingschoren, schrankschoren en onderkant stelling zijn schoongemaakt en geschilderd.

Onderhoud molens Molenstichting Midden- en Oost-Groningen

De Ruiten te Slochteren

Het schilderwerk aan het houten tussenachtkant is uitgevoerd tezamen met het herstellen van de spanner van een voeghout.

Westersemolen te Nieuw-Scheemda

De herstelde kap is op de romp herplaatst, de roeden zijn gestoken en deels opgehekt. De staart zal nog herplaatst worden.

Fraeylemamolen te Slochteren

De houten vijzel is uit de vijzelbak genomen voor het onderhoud, herstel of mogelijk vervangen.

Onderhoud molens Het Groninger Landschap

Fram te Woltersum

De door houtrot aangetaste windpeluw is vervangen. De nieuwe windpeluw is bevestigd met rvs bouten en het steenbed is vernieuwd. De windpeluw is met twee zwanenhalzen vastgemaakt op de voeghouten. Uitgevoerd in december 2020.

Germania te Thesinge

Er is onderhoud uitgevoerd aan het steenbord. De bovenas is verzwaard, de ring om de bovenas is aangepast in verband met lekkage. De staven van de schijfloop en de kammen van het luiwiel zijn vervangen. Er is onderhoud uitgevoerd aan de rietbedekking. Uitgevoerd in december 2020.

Ceres te Spijk

Er is schilderwerk uitgevoerd aan de stelling en onderhoud aan de rietbedekking. Uitgevoerd in oktober 2020.

Bovenrijge te Ten Boer

Er is onderhoud uitgevoerd aan de dakbedekking van de schuren en een aantal dakpannen is vervangen. De hemelwaterafvoer is hersteld.

Zeldenrust te Westerwijtwerd

De molen is bouwkundig versterkt en voorzien van een nieuwe betonnen ringfundering. Er is onderhoud uitgevoerd aan het gevlucht. Houten onderdelen zijn hersteld en geschilderd. De roeden zijn gestraald, gespoten en aan de binnenzijde behandeld tegen roestvorming. Uitgevoerd in november 2020.

De Vier Winden te Pieterburen

Er is onderhoud uitgevoerd aan het gaande werk, de taatslager is vervangen. De trap van de steenzolder naar de spoorwielzolder is voorzien van een afscherming.

De Zwaluw te Zuurdijk

Alle wielen in de molen zijn uitgelijnd en juist opgewigd en daarmee is het pelwerk en maalwerk weer gereed om voor educatief gebruik mee te draaien.

De Lelie te Eenrum

Er zijn schilderwerkzaamheden uitgevoerd aan het gevlucht, een aantal windborden is hersteld. Uitgevoerd in oktober 2020.

De Onderneming te Vierhuizen

Er is onderhoud uitgevoerd aan het gaande werk. Het bovenwiel is gecontroleerd, de bovenbonkelaar is opnieuw gecentreerd en de neuten van de schijfloop zijn deugdelijk vastgezet. Uitgevoerd in november 2020.

Hollands Welvaart te Mensingeweer

Onderhoud uitgevoerd aan het gaande werk en de bovenbonkelaar. Een aantal kammen van het luiwiel is vervangen. De kistramen zijn geschilderd. Uitgevoerd in december 2020.

De Hoop te Middelstum

De kapbekleding hersteld en geschilderd. De vangketting is vervangen. Uitgevoerd in augustus/ september 2020.

*Koren- en pelmolen De Hoop in Middelstum;
foto: Wieringa molenadvies*

De Leeuw te Zeerijp

Er zijn schilderwerkzaamheden uitgevoerd aan het stellinghek. De door houtrot aangetaste dorpel van de stellingdeuren is hersteld en geschilderd. Er is onderhoud uitgevoerd aan de rietbedekking. Uitgevoerd in november 2020.

De Stormvogel te Loppersum

Er zijn schilderwerkzaamheden uitgevoerd aan stellingdeuren en kozijnen. Het schilderwerk van de kapbekleding is bijgewerkt. Uitgevoerd in oktober 2020.

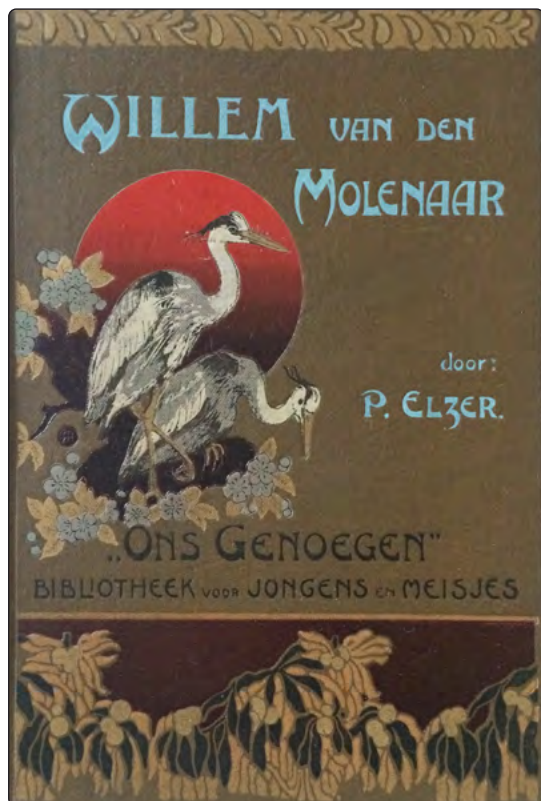
Museale molenvondst Mooie molenvondsten in het KinderBoekenHuis

Een bijdrage van Anja Sinnige, directeur van het KinderBoekenHuis in Winsum.

In Winsum, vlakbij de molens De Ster en De Vriendschap, vindt u het KinderBoekenHuis. Het KinderBoekenHuis herbergt een van de grootste collecties Nederlandstalige kinder- en jeugdboeken.

Zo'n dertigduizend boeken om te lezen, te lenen en te kopen. De bijzondere collectie bestaat vooral uit Nederlandse boeken van vóór 1980 en er zijn ook mooie molenvondsten te vinden. Enthousiaste medewerkers duiken op verzoek graag de collectie in op zoek naar zulke vondsten.

In de antiquarische collectie is het meteen raak. Daar vindt Martha Mol drie uitgaven van rond 1900. 'Willem van den molenaar' van P. Elzer is een van de boeken die meer dan honderd jaar oud zijn. Het is in prima staat en bevat een zeer lezenswaardig verhaal! Het verhaal gaat over Willem Ploegstra die na een tragische gebeurtenis komt inwonen bij zijn oom die molenaar is. Willem 'een ferme knaap van dertien jaar' helpt niet alleen thuis goed mee maar is de held van het verhaal als hij een van de jongens uit het dorp van de verdrinkingsdood redt. Ook verwoest een fikse brand hun korenmolen De Wind. Gezamenlijk bouwen de dorpelingen de molen weer op en komen zo deze rampspoed te boven. Het is

duidelijk een verhaal van opbouwen en opklimmen na een moeilijke tijd. Een bijzonder boek voor veel kinderen (en volwassenen) met de vreselijke gebeurtenissen uit de 20e eeuw voor de boeg.

Uit de algemene collectie vist Marga Visser, de wandelende encyclopedie van het KinderBoeken-Huis, zo uit haar geheugen drie titels op van boeken over molens. Maaïke van de molen van Trix van Brussel, Snuf en de geheime schuilplaats van Piet Prins en De Maaier waakt van Pothast-Gimberg.

Het meidenboek Maaïke van de molen gaat over een meisje dat samen met haar moeder, die kunstenaar is, uit de stad naar het platteland verhuist. Ze komen terecht in De Kieviet een paradijselijk mooie molen: 'De kleine raampjes, een eindje boven de begane grond, hebben heldere groene luiken en de tweedelige deur is in dezelfde kleur geschilderd, maar de kozijnen zijn

wit, evenals de wieken en de stelling, die rondom de molen loopt.' Het is in eerste instantie maar voor een jaar en in die periode maakt Maaïke natuurlijk van alles mee in en rondom de molen. In 'Snuf en de geheime schuilplaats' is er ook een bijzondere rol weggelegd voor een molen. In de oorlogsjaren hield een verzetsgroep zich namelijk schuil in de oude molen met de passende naam De Vrijheid. Jaren later gaan drie jongens samen met de hond Snuf op zoek naar de kostbare sieraden die nog altijd ergens verstopt moeten zijn. Nog een spannend boek over een molen in oorlogstijd is De Maaier. De molenaar van De Maaier kijkt over heel de omgeving uit en verzet de wieken wanneer er onraad dreigt. Zodoende zijn ze in het dorp redelijk veilig.

Ook een mooi verhaal is dat van Don Quichotte geschreven door Cervantes. Van dat verhaal kennen we bijvoorbeeld het spreekwoord: 'Hij heeft een klap van de molen(wiek) gekregen'. Ida van der Molen (ook een hele bijzondere molenvondst) geeft tenslotte nog aan dat een vlotte zoektocht met de zoekterm 'molen' meer dan honderd treffers oplevert. Van prentenboek tot

jeugdlectuur, het KinderBoekenHuis blijkt een enorm aanbod van molenboeken te huisvesten. Kortom voor molenliefhebbers van alle leeftijden heeft onze schatkamer veel te bieden. Kom gerust eens langs wanneer we open zijn of neem contact op via de website. Onze medewerkers helpen graag aan prachtige molenschatten.

KinderBoekenHuis

Via de website www.kinderboekenhuis.eu biedt het KinderBoekenHuis sinds kort 'verrassingspakketten' aan voor een klein prijsje (10 euro). Het zijn zorgvuldig samengestelde pakketten van tien kinderboeken passend bij een thema: Spanning en avontuur, Vrienden en vriendinnen of Sprookjes en legenden. Het zijn mooie boeken voor in een mini-bibliotheek bij de molen of gewoon leuk om door te geven. De eerste vijf molenliefhebbers die een verrassingspakket reserveren via info@kinderboekenhuis.eu en daarbij het blad de Zelfzwichter vermelden mogen een verrassingspakket naar keuze kosteloos ophalen bij het KinderBoekenHuis in Winsum.

MOLENSTEENMAKERIJ

Alle soorten molenstenen, scherpdienst, afstellen,
maaltechnisch advies.
Onderhoud aan oliestenen en pelstenen.
Restauratie van stenen en maalstoelen.
Kweernen, wrijfstenen, demo-steentjes.
Kneus- en scherphamers.

www.molenstenen.nl

Werkplaats: Eendenpoelseweg 6a, 6581 AB Malden, Nederland
Tel.: 0031 (0)24 696 36 54 / 0031 (0)6 53 66 76 86
E-mail: molensteenmakerij@planet.nl

Mulder Pot - Kropswolde

KORENMOLEN **De Hoop**

Woldweg 70, Kropswolde.

Voor de zelfbakkers(sters):

- volkorenmeel
- tarwemeel
- viergranenmeel
- pannenkoekmeel
- boekweitmeel

Openingstijden:

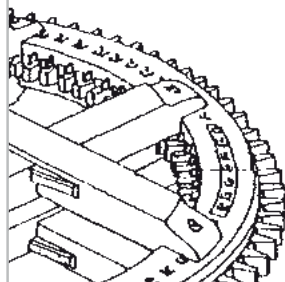
Donderdag en vrijdag 10.00-17.00 uur
Zaterdag 10.00-16.00 uur

Molenaar J.J. Pot
Telefoon (0598) 39 49 53

Aannemers-Restauratie &
Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4a, 9677 TW Heiligerlee. +0031(0)597 - 591660
info@molemavof.nl www.molemavof.nl

**Het Groninger
Landschap**

**Steun de molens van Het Groninger Landschap
Word Beschermer**

www.groningerlandschap.nl/beschermers of bel (050) 313 59 01

Uit de Groninger molenwereld

Het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen

Toelatingsexamens

Het bestuur van het Gilde van Vrijwillige Molenaars afdeling Groningen heeft, ondanks corona, op zaterdag 1 mei toelatingsexamens afgenomen.

Voor een examen hebben kandidaten altijd zes weken de tijd en mogelijkheid om kennis te maken met hun examenmolen. Maar om 'overbevolking' op de molen in de aanloop naar het examen en op de dag zelf te voorkomen, heeft het bestuur gekozen voor drie molens. Ook het aantal personen van de commissie is aangepast. De kandidaten voor het voorjaarsexamen waren B. de Groot, J. Elfrink en B. Hoetjer, die respectievelijk op de Fram in Woltersum, op de Widde Meuln in Ten Boer en op de Germania in Thesinge hun 'kunnen en kennen' konden laten zien en horen.

Bij het 'ter perse gaan' van dit nummer was het resultaat nog niet bekend. Wij hopen dit in het volgende nummer te kunnen melden.

Jubileum Gilde van Vrijwillige Molenaars 2022

In 1972 werd het Gilde van Vrijwillige Molenaars opgericht. In 2022 bestaat het dus 50 jaar. Daar zal zowel door het landelijk gilde als door de afdelingen aandacht aan besteed gaan worden. Elke afdeling krijgt in het Jubileumjaar een maand de gelegenheid om leuke streekeigen molenactiviteiten te organiseren. De provincie Utrecht bijt in februari 2022 het spits af. Op 15 januari wordt op molen De Kat bij Zaandam het officiële startschot gegeven van het Jaar van de Molenaar. Op

voornoemde molen werd namelijk het eerste molenaarsexamen afgenomen.

In maart is de provincie Groningen aan de beurt. Het bestuur van de afdeling Groningen heeft besloten om in die maand het pellen van gerst tot gort centraal te stellen. De reden is vrij eenvoudig; in onze provincie is in veel molens de pelinrichting bewaard gebleven. Pellen kwam in onze streek veel voor omdat gerst op de vruchtbare kleigronden goed gedijde.

Speciaal voor het jubileum wordt een film gemaakt waarin het hele proces van zaaien, oogsten en pellen in beeld gebracht wordt. Na maart 2022 wordt weer een pelcursus aangeboden met als doel dit vak door te geven en te behouden voor de toekomst. De film zal beschikbaar zijn voor alle molenaars en kan worden vertoond op de molen. Het pellen zelf is met publiek meestal niet te doen, maar door middel van de film kunnen bezoekers wel een goed beeld krijgen van het werk dat de pelmolenaar in vroeger dagen deed. Tevens wordt er een klein receptenboekje beschikbaar gesteld en wordt er op een aantal molens een aantal van die recepten klaargemaakt om het te laten proeven door de bezoeker.

Gort is zo gek nog niet!

<https://vimeo.com/288687436>

Gort pellen in een molen in Den Adel, met o.a. molenaar Muda. ca. 1970, AV nummer: AV4400. Lengte: 7 min. 43 sec.

Makers: Rob de Leve, Ernst Meijer, Gerrit de Boer, Kobus Mellens. Archief: Stichting Groninger Molens, Groninger Archieven

Cor Kosmeier koninklijk onderscheiden

Molenaar Cor Kosmeier is koninklijk onderscheiden. De 77-jarige inwoner van Bourtange is benoemd tot Lid in de Orde van Oranje-Nassau. Ruim dertig jaar geleden kwam Kosmeier bij molenaar Slagman op de molen van de Groote Polder in Slochteren terecht waar hij aanvankelijk werkte zonder de opleiding van het Gilde van Vrijwillige Molenaars te hebben gevolgd. Toch

NIEMAN MOLENBOUW ONDERHOUD • RESTAURATIE

Bezoekadres Wierumerschouwsterweg 17
9774 TE Adorp
Postadres Hoofdweg 156
9617 AL Harkstede
niemanmolenbouw@gmail.com
+31 6 20414397

Wieringa molenbouwadvis

SPECIALIST IN MOLENS

Wij helpen u graag met
advies en begeleiding bij
het behoud van uw molen.

Geert Reinderstraat 20
9951 CC Winsum

info@wieringamolenbouwadvis.nl
(0595) 44 31 92

wieringamolenbouwadvis.nl

Koning Molenzellen

- Nieuwe zeilen
- Reparaties
- Touwwerk
- Smeermiddelen
- En meer

Sipke Koning
06-44003400

www.koning-molenzellen.nl

DISCUS UW HUISDIEREN SPECIAALZAAK **Ekkelkamp**

- * Tropische vissen, aquariums en benodigdheden
- * Hengelsport en benodigdheden
- * Vogels, vissen en knaagdieren
- * Hondensport, dierbenodigdheden
- * Diervoerzorging en -apotheek
- * Paarden- en veevoerders
- * Klompen en laarzen

Fa. Ekkelkamp
Rijksstraatweg 135 Haren
tel. 050-535 02 15

Foto: Jelte Oosterhuis

begon hij al vrij snel aan de opleiding tot vrijwillig molenaar bij Bernard Dijk op de molen in Vierhuizen en behaalde hij zijn getuigschrift vrijwillig molenaar. In 1998 vertrok hij naar De Korenschoof om vrijwillig molenaar Thijs de Jong op te volgen en hij is hier tot op de dag van vandaag actief gebleven.

*Molenwerkgroep Oost-Groningen
Op 25 april 2021 kregen wij het bericht van
het overlijden van*

Klaas Strijk

Foto: Elmer Spaargaren

Klaas werd lid in 1987 van de Molenwerkgroep Oost-Groningen en was vanaf 1989 tot heden vrijwillig molenaar op Molen Edens te Winschoten. Hij is van 1993 tot 2006 voorzitter geweest van onze werkgroep. In de vele jaren als instructeur

op Molen Edens heeft hij vele mensen weten op te leiden tot vrijwillig molenaar.

Mede op grond van zijn verdiensten voor de molens in Oost Groningen in het algemeen, en Molen Edens in het bijzonder, werd hij in 2015 benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau. Wij zullen zijn betrokkenheid gaan missen.

De Molenstichting Midden- en Oost-Groningen tijdens en na het eerste lustrum.

Reint Huizenga, voorzitter

Na een voorbereidingsfase van een jaar zijn op 15 maart 2015 de Slochter Molenstichting en de Molenstichting Oldambt gefuseerd tot de Molenstichting Midden- en Oost-Groningen (MsMOG). De MsMOG is eigenaar van 12 polder- en korenmolens (10 grote en 2 kleine), gelegen in de gemeenten Midden-Groningen (9) en Oldambt (3). De Molen-schuur, naast molen De Noordstar in Noordbroek en eigendom van de MsMOG, fungeert hierbij als ontmoetingsruimte en 'clubhuis'.

In 2020 werd het eerste lustrum niet gevierd vanwege het Covid-19 virus en haar mutaties. Dit artikel geeft een beschrijving van de groei en activiteiten van de afgelopen 5 jaar inclusief een voorbeschouwing voor komende jaren.

Bij de oprichting in 2015 bestond de MsMOG uit 25 vrijwilligers, onderverdeeld in 17 molenaars, 4 molengidsen en 5 bestuursleden waarvan één ook molenaar was en nog steeds is. De eerste acties waren het vastleggen van de statuten, huishoudelijk reglement en een vrijwilligersregeling met hierin opgenomen een overeenkomst voor alle vrijwilligers.

Ook werden vanaf de start direct activiteiten ontplooid tot het daadwerkelijk oprichten, verder uitwerken en/of invullen van een vijftal (nieuwe) commissies, namelijk een technische, PR/communicatie, activiteiten, archief en financiële. De financiële commissie bestaat momenteel uit de penningmeester, twee personen voor de kascontrole en de financiële administrateur en dient nog een verdere invulling te krijgen.

De MsMOG heeft twee personen (een financiële administrateur en een bouwadviseur voor onder andere technische ondersteuning), die voor hun werkzaamheden een vergoeding krijgen. Op het gebied van PR en communicatie werd een website gebouwd, een Facebookpagina opgericht en werd het oude periodiekje van de Slochter Molenstichting

Het bestuur van de MsMOG van enkele jaren geleden

ting (het SMSje) aangehouden om onze donateurs twee keer per jaar van informatie te voorzien. Vanaf de start tot april 2021 is de MsMOG gegroeid tot 50 vrijwilligers die grosso modo onderverdeeld kunnen worden in 5 bestuursleden, 14 gediplomeerde molenaars waaronder één Amerikaan, 1 gediplomeerde moleninstandhouder, 7 molengidsen, 5 molengidsen in opleiding en 18 overige vrijwilligers, die diverse functies bekleden en/of activiteiten uitvoeren of in opleiding zijn tot molenaar of moleninstandhouder.

Vanwege een chronisch tekort aan molenaars, de lengte van de molenaarsopleiding bij het Gilde van Vrijwilligers Molenaars en de wens om iedere molen dubbel te bezetten is de MsMOG medio 2018 gestart met een eigen gemoduleerde opleiding tot moleninstandhouder. Hiervoor is eerst een leerteam met opleiders, onderwijsdeskundigen en een bestuurslid opgericht en is een leerboek met diverse modules ontwikkeld voor

potentiële opleiders en aspirant-moleninstandhouders. De belangstelling voor deze opleiding van circa 8 maanden is groot, ook in de media zoals kranten, lokale periodieken, radio en tv. Momenteel staan er 6 personen op de lijst om daadwerkelijk te beginnen. Echter, door corona is er enige vertraging opgetreden. Ook worden ideeën ontwikkeld om (eigen) molengidsen op te leiden.

Afgelopen 5-6 jaar zijn alle commissies volledig bemenst en zeer actief geworden. Dit heeft geresulteerd in een accumulatie van allerlei (technische) activiteiten. Diverse acties op het gebied van een brede samenwerking, het leggen van contacten met instellingen, dorpsverenigingen en ondernemers, het aantrekken van vrijwilligers en het communiceren naar de media en de buitenwereld zijn gerealiseerd om de geschiedenis van onze molens – en niet alleen onze molens – en dus behoud van dit cultureel erfgoed onder

aandacht te brengen. De molen staat hierin centraal.

In samenspraak tussen drie commissies (TC, CC/PR en Activiteiten) zijn ettelijke activiteiten gerealiseerd en/of in voorbereiding. Dit zijn in willekeurige volgorde:

1. het uitzetten van Ommetjes bij onze molens.
 2. het uitzetten van fietsrondjes om en bij de molens.
 3. het aanbrengen van uniforme informatieborden bij de molens.
 4. het optreden van een livestream DJ bij een molen.
 5. het uitbrengen van een Nieuwsbrief Molenstichting Midden- en Oost-Groningen als opvolger van het SMSje.
 6. het up-to-date houden van het reguliere onderhoud van de molens.
 7. het project 'Van Wind tot Motor', inclusief het restaureren en in originele staat terugbrengen van het Motorhuisje met een originele Bronsmotor bij molen Windlust in Overschild (inmiddels is de financiering rond en waarschijnlijk is het project klaar in juni 2021).
 8. het opzetten van een klussenteam.
 9. het onderhouden van de molenbiotopen.
 10. het aanstellen van een vrijwillige coördinator onderwijs met hieraan gekoppeld het faciliteren van onderwijs- en schoolbezoeken aan onze molens (lagere school en middelbaar onderwijs en studenten uit het Erasmus Student Network van de Rijksuniversiteit Groningen).
 11. het bijhouden van diverse publicaties in media waarin de MsMOG genoemd wordt.
 12. herbestemming van onze paaltjasker bij Nieuw Scheemda.
 13. het deelnemen aan en fungeren als stempel-posten voor de wandeltochten 'Tocht om de Noord' en 'Pronkjewailpad'.
- Ook moeten hier de werkzaamheden van de archiefcommissie genoemd worden met als uiteindelijk doel het uitgeven van een boek over onze molens. Afgelopen tijd is de MsMOG regelmatig benaderd om te participeren in andere culturele privé- en gemeentelijke activiteiten. In de achterliggende periode is een aantal fikse

tegenslagen geïncasseerd, onder andere de incompetente roeden van de molen van de Groote Polder die met hulp van de RCE zijn vernieuwd, de boktor in de Westerse Molen, waarvan de kap volledig vernieuwd is (klaar in het voorjaar 2021) en de ramp in september 2020 met De Dellen door het spontaan afbreken van een binnenroede. In alle gevallen is met hulp en steun van overheden en subsidiegevers adequate financiering verkregen.

Als bestuur zijn we zeer tevreden over hetgeen in vijf, zes jaar is bereikt. Echter, op onze lauweren rusten is niet aan de orde want er is nog veel werk te doen om (ons) cultureel erfgoed blijvend te conserveren voor ons nageslacht en onder aandacht te houden. Het huidige Nederland is onder andere door deze type molens ontstaan en gevormd.

Noordstar Noordbroek

Molen Westendorp Sebaldeburen / foto: Jelte Oosterhuis